

CRNA GORA
AGENCIJA ZA CIVILNO VAZDUHOPLOVSTVO

**FINANSIJSKI IZVJEŠTAJ
za 2017. godinu**

Podgorica, jun 2018. godine

Sadržaj

Sadržaj	2
Uvodne napomene	3
Finansijski izvještaj za 2017.godinu	4
1.1. Normativni okvir finansiranja Agencije	4
1.2. Finansijski pokazatelji poslovanja	5
<i>Bilans uspjeha u periodu od 01.01. do 31.12.2017.godine</i>	5
<i>Bilans stanja na dan 31.12.2017.godine</i>	11
1.3 Finansijski plan za 2018.godinu	15
1.4. Revizija finansijskih izvještaja Agencije za 2017.godinu	15
Zaključci:	16
Prilozi	17

Agencija za civilno vazduhoplovstvo Crne Gore, osnovana je Odlukom o osnivanju Agencije za civilno vazduhoplovstvo („Službeni list CG“, br. 45/09), koju je donijela Vlada Crne Gore na sjednici od 02.07.2009. godine. Nadležnost Agencije utvrđena je Zakonom o vazдушnom saobraćaju (“Službeni list CG”, broj 30/12 i 30/17),

Članom 5 Zakona o vazдушnom saobraćaju ("Službeni list CG", br. 30/12 i 30/17) utvrđen je pravni položaj Agencije za civilno vazduhoplovstvo Crne Gore, kojim je propisano da je Agencija nezavisno pravno lice koje vrši javna ovlašćenja u skladu sa zakonom, da je osniva Vlada Crne Gore, da je samostalna u obavljanju poslova iz svoje nadležnosti i da za svoj rad odgovara Vladi.

Odredbom člana 13 stav 2 navedenog zakona propisano je da Agencija priprema godišnji finansijski izvještaj za prethodnu godinu, a stavom 2 istog člana propisano je da navedeni izvještaj, sa izvještajem nezavisnog ovlašćenog revizora, Agencija dostavlja Vladi Crne Gore do 30. juna tekuće za prethodnu godinu.

* * *

Agencija je organizovana na način da ispunjava sve zakonske obaveze i obaveze preuzete ratifikovanim međunarodnim ugovorima, kao i obaveze koje proističu iz potpisanih sporazuma sa Evropskom zajednicom i to: Sporazuma o određenim aspektima vazdušnog saobraćaja i Multilateralnog sporazuma o uspostavljanju Zajedničkog evropskog vazduhoplovnog područja koji Crnu Goru u oblasti civilnog vazduhoplovstva integriše u EZ. Multilateralni sporazum posebno zahtijeva harmonizaciju unutrašnje regulative u Crnoj Gori u cjelini, kao i neposrednu primjenu evropske regulative. To uključuje osnivanje i rad organa civilnog vazduhoplovstva kao nezavisnog regulatornog i nadzornog organa koji mora biti samostalan i maksimalno nezavistan u svom radu kako bi omogućio nesmetanu primjenu međunarodnih standarda u ovoj oblasti, posebno u oblasti sigurnosti i bezbjednosti vazdušnog saobraćaja.

Takođe, pomenuti multilateralni sporazum sa EZ zahtijeva da u vrlo kratkom roku Crna Gora primijeni sve evropske propise koji se odnose na vazduhoplovnju sigurnost i bezbjednost.

Ovakva pozicija i status Agencije potvrđeni su i u konstatacijama i zaključcima projekta koji je finansirala **Evropska Unija - „Tehnička pomoć sektoru saobraćaja u Crnoj Gori” (Technical assistance to transport sector, Montenegro, Europeaid-127318/C/CER/ME)**.

U rezimeu Finalnog izvještaja projekta, objavljenog u decembru 2011. godine nalazi se i dio koji se odnosi na Agenciju za civilno vazduhoplovstvo:

„ ACV je doživjela značajnu porast u kompetenciji i kvalitetu rada i potrebno je da sačuva svoju poziciju nezavisnosti u svojim aktivnostima i finansiranju, kao i da bude odgovorna za svoj rad isključivo Vladi. To je potrebno kako bi zadržala trenutno kompetentno osoblje, tj da očuva kompetenciju same Agencije. U suprotnom, Agencija bi imala nedostatak profesionalnog kadra koji bi doveo do smanjenja kompetencije i njene pravne misije te se tako ugrozila sigurnost i bezbjednost vazdušnog saobraćaja u Crnoj Gori. Takođe, mora se uspostaviti transparentna finansijska održivost Agencije koja je u skladu sa preporukama ICAO i EU”.

Na rad i poslovanje Agencije, osim zakona o vazдушnom saobraćaju i drugih domaćih propisa, primjenjuju se i ratifikovane međunarodne konvencije, ratifikovani međunarodni ugovori, međunarodni vazduhoplovni propisi, standardi i preporuke međunarodnih organizacija (ICAO, ECAC, EASA, EUROCONTROL, JAA, Evropske Komisije).

U skladu sa međunarodnim standardima i zakonskim rješenjima omogućeno je stabilno i održivo finansiranje Agencije. Imajući u vidu značaj Agencije za implementaciju sistema sigurnosti i bezbjednosti u vazдушnom saobraćaju i potrebe održavanja njene stabilnosti, kao i jedinstvenu specifičnost u načinu finansiranja, država je posebnim zakonom izuzela Agenciju iz sistema ograničavanja zarada.

U Izvještaju sa misije Crne Gore (6 – 7. decembra 2016. godine) koji je urađen u okviru projekta „EASA program o civilnom vazduhoplovstvu EASA – IPA 3“, koji finansira Evropska unija, a sprovodi Evropska agencija za sigurnost vazdušnog saobraćaja – EASA, tretirano je i finansiranje Agencije za civilno vazduhoplovstvo. U pomenutom izvještaju konstatovano je sljedeće:

„Trenutna šema finansiranja obezbjeđuje adekvatno pokrivanje potreba poslovanja Agencije (plate, ulaganje u potrebnu opremu, operativni troškovi), čime se omogućava da Agencija vrši svoje poslove uz stabilne finansijske resurse.

Veoma je važno napomenuti da je Vlada oslobodila Agenciju za civilno vazduhoplovstvo restriktivnih mjera u pogledu ograničenja zarada. Takva politika je omogućila uspješno funkcionisanje Agencije, zapošljavanje i zadržavanje stručnog osoblja i doprinijela jačanju vazduhoplovne sigurnosti u Crnoj Gori, i takav trend bi trebalo nastaviti u budućnosti.“

Finansijski izvještaj Agencije

1.1. Normativni okvir finansiranja Agencije

Način finansiranja Agencije je propisan članom 13 stav 1 Zakona o vazдушnom saobraćaju („Službeni list CG, broj 30/12 i 30/17), kojim je propisano da se sredstva za obavljanje djelatnosti i razvoj Agencije obezbjeđuju iz:

- 1) naknada za izdavanje licenci, certifikata, uvjerenja, potvrda, dozvola i godišnjih naknada, u skladu sa ovim zakonom
- 2) dijela rutne i terminalne naknade iz člana 112 stav 5 ovog zakona;
- 3) dijela naknade koju plaćaju vazdušni prevoznici po toni prevezenog tereta u civilnom vazдушnom saobraćaju;
- 4) dijela naknade koju plaćaju putnici u civilnom vazдушnom saobraćaju u odlasku;
- 5) drugih izvora u skladu sa zakonom.

1.2. Finansijski pokazatelji poslovanja

Bilans uspjeha u periodu od 01.01. do 31.12.2017. godine

U toku 2017. godine, Agencija je ostvarila ukupan prihod u iznosu od 4.014.219 eura, dok su rashodi iznosili 3.654.060 eura, što znači da je u poslovnoj 2017. godini, Agencija ostvarila višak prihoda nad rashodima u iznosu od 360.159 eura.

Tabela 1: Bilans uspjeha - BU 2017

red. Br.	Pozicija	Tekuća godina	Prethodna godina
1	Prihod	4.008.984	3.906.470
2	Ostali poslovni dobici		25.692
3			
4			
5	Troškovi materijala	-49.946	-35.514
6	Troškovi zaposlenih	-2114.185	-1.978.031
7	Amortizacija	-116.057	-110.441
8	Umanjenje vrijednosti nekretnina, postr i op		
9	Ostali poslovni rashodi	-1.373.872	-1.281.056
	Profit od poslovnih aktivnosti	354.924	527.119
10	Neto finansijski prihod	5.235	7.416
11	Ostali rashodi		-342
12	Porez na dobitak		
13	Neto dobitak/gubitak od diskontinuiranog poslov.		
	Neto profit za obračunski period	360.159	534.193
	Pripada:		
	Vlasnicima kapitala pravnog lica		
	Manjinski interes		

Prihodi Agencije za 2017. Godinu

Ukupni prihodi Agencije za civilno vazduhoplovstvo u 2017. godini iznosili su 4.014.219 eura. Na osnovu podataka prikazanih u **tabeli 1** (bilans uspjeha) može se zaključiti da su ukupni prihodi u 2017. godini za 1,63 % veći od planiranih. U strukturi ukupnih prihoda najznačajniju stavku čine prihodi od rutnih naknada ili 96%, zatim slijede prihodi od terminalnih naknada sa oko 3%, ostali prihodi iz drugih izvora u skladu sa Zakonom (naknade za plovidbenost i pregled vazduhoplova, naknade za AOC i naknade za izdavanje dozvola) čine oko 0,4%, dok prihodi od kamata i drugi prihodi čine oko 0,8% ukupnih prihoda.

Strukturi prihoda po najznačajnijim stavkama prikazana je u **tabeli 2**.

Tabela 2: Ostvareni prihodi u toku 2017. godine

Vrste prihoda	Iznos (€)	%
Prihodi od rutnih naknada sa kontribucijama ¹	3.857.949	96,11
Prihodi od terminalnih naknada ²	125.072	3,12
Prihodi od naknada za plovidbenost, pregled vazduhoplova	1.230	0,03
Prihodi od naknada za izdavanje dozvola	14.846	0,37
Prihod od ino-projekta ³	6.558	0,16
Ostali prihodi	3.329	0,08
Prihodi od kamata	5.235	0,13
Ukupno	4.014.219	100.0

¹ **Prihodi od rutnih naknada** – (u članu 112 stav 5 Zakona o vazдушnom saobraćaju) utvrđuju se prema troškovnim bazama u zajedničkoj naplatnoj zoni „Srbija-Crna Gora-KFOR“ (nekada naplatna zona Beograd) pri čemu su civilne vazduhoplovne vlasti, kao i provajderi SMATSA i Hungaro Control, u izradi troškovne baze dužni da se striktno pridržavaju Načela za utvrđivanje jedinične cijene za rutne naknade koje je propisao EUROCONTROL-Brisel i koje su države prihvatile članstvom.

Načela se u cjelini odnose na en-route objekte, opremu i vazduhoplovne usluge za koje je svaka država odgovorna na osnovu ICAO Sporazuma o regionalnoj vazdušnoj navigaciji i pridruženog Plana regionalne vazdušne plovidbe.

Prilikom planiranja finansijskih izvještaja mora se voditi računa o principima EUROCONTROL-a koji se odnose na samostalnost i nezavisnost u finansiranju. Ukoliko bi se odstupilo od tih principa, moglo bi doći do ugrožavanja ovog izvora sredstava, jer se ona ne mogu koristiti u bilo koje druge svrhe, osim za unapređenje i bezbjednost funkcionisanja vazdušnog saobraćaja

Finansijski izvještaji Agencije dostavljaju se i Centralnom birou za naplatu rutnih naknada EUROCONTROL-a (odnosno Međunarodnim udruženjima avio prevoznika-IATA i Međunarodnoj asocijaciji avio-prevoznika-IACA). Finansijsko planiranje se obavlja, u skladu sa prihvaćenim principima zajedničkog sistema naplate rutnih naknada za period od narednih 5 (pet) godina, pri čemu se na multilateralnim pregovorima u Briselu, sa predstavnicima EUROCONTROLA, IATA i Evropske komisije (održavaju se dva puta godišnje – juna i novembra mjeseca na sjednici Proširenog komiteta EUROCONTROL), razmatraju i prihvataju planirani troškovi koji se odnose na rutne usluge za narednu godinu svake zemlje članice pojedinačno.

Kontrolisani vazdušni prostor naplatne zone Srbije-Crne Gore-KFOR-a okvirno čini 1% svih naplatnih zona država članica EUROCONTROL-a. Do jedinične cijene za rutne naknade na osnovu koje se naplaćuju usluge, dolazi se sabiranjem troškovnih baza zajedničke naplate zone Srbije- Crne Gore -KFOR-a u skladu sa metodom pune naknade troškova (full-cost recovery, prema tački 1.3.1 Načela za utvrđivanje jedinične cijene za rutne naknade). Za potrebe utvrđivanja konačne jedinične cijene na ovako sabrane troškovne baze dodaju se EUROCONTROL troškovi, utvrđeni u skladu sa istim pravilima.

Tako utvrđena baza troškova predmet je razmatranja na Proširenom odboru za rutne naknade (Enlarge committee) koji nakon konsultacije sa korisnicima usluga prihvata ili zahtijeva korekciju troškovne baze. Konsultacije se obavljaju dvije sedmice prije navedenih rokova, a korisnici usluga bi podatke morali dobiti 10 dana prije konsultacije.

Nakon što utvrđenu cijenu prihvati Prošireni odbor za rutne naknade, konačnu odluku donose Privremeni Savjet i Stalna komisija EUROCONTROL-a. Ove odluke se donose krajem decembra svake godine za narednu godinu, a radi operativnosti sredstava početkom godine potpisuje se Protokol o instrukcijama za raspodjelu rutnih naknada između učesnika u zajedničkoj naplatnoj zoni Srbije-CrneGore-KFOR.

Države članice, odnosno korisnici ovih sredstava dužni su da EUROCONTROL-u plaćaju godišnje kontribucije.

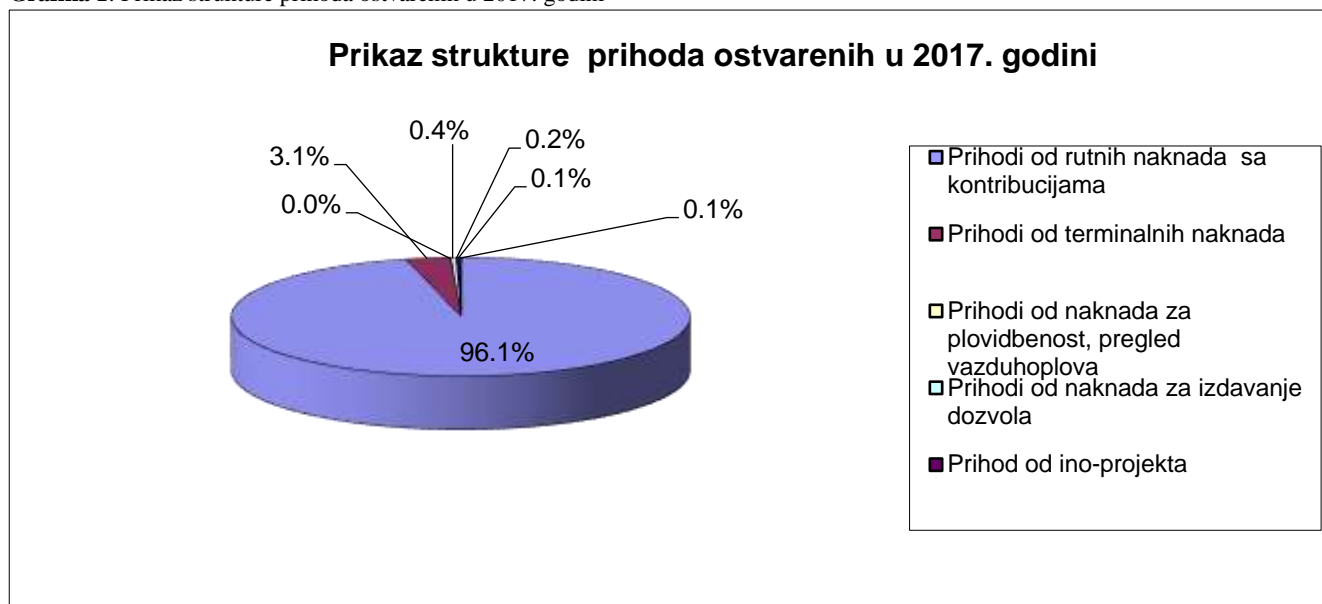
Prihod od rutnih nakanada od EUROCONTROL-a za 2017. godinu ostvaren je u iznosu od 3.857.949 eura.

² **Prihod od terminalnih naknada** - Zakonom je propisano da ove naknade plaćaju korisnici usluga u vazdušnoj plovidbi i njihov iznos se utvrđuje u skladu sa odredbama Pravilnika o visini naknade po osnovu učešća u raspodjeli prihoda od terminalnih naknada („Službeni list CG“ broj 02/12) i Sporazumu o regulisanju međusobnih prava i obaveza po osnovu učešća u raspodjeli prihoda od terminalnih naknada. Navedenim pravilnikom je propisano da visina ove naknada za vazduhoplove koji polijeću ili slijeću na Aerodrom Podgorica (LYPG) i Aerodrom Tivat (LYTV), kao prihod Agencije za civilno vazduhoplovstvo, naplaćuje SMATSA doo od operatora vazduhoplova udjelom od 10% od iznosa naplaćenih terminalnih naknada.

Prihod od terminalnih naknada u 2017. godini ostvaren je u iznosu od 125.072 eura.

³ **Prihod od ino-projekta** - u iznosu od 6.558 eura, ostvaren je prihod je za potrebu sprovođenja BEYOND projekta na osnovu zaključenog Ugovora o subvencioniranju projekta između Agencije za civilno vazduhoplovstvo i Evropske komisije. Osnovna namjena BEYOND projekta je povećanje kapaciteta i širenje znanja za multimodalne primjene GPS/EGNOS signala u civilnom vazduhoplovstvu.

Grafika 1: Prikaz strukture prihoda ostvarenih u 2017. godini

U tabelarnom prikazu dati su ključni pokazatelji poslovanja i njihovo poređenje sa planom:

Tabela 3: Odnos ostvarenih i planiranih prihoda u toku 2017. godine

Vrste prihoda	Plan	Ostvareno	Index
Prihodi od rutnih naknada sa kontribucijama	3.707.700	3.857.949	104
Prihodi od terminalnih naknada	130.000	125.072	90
Prihodi od naknada koje plaćaju operatori vazduhoplova po putniku i po toni prevezene robe	60.000	-	-
Prihodi od naknada iz drugih izvora propisane Zakonom (pregled vazduhoplova, plovidbenost, izdavanje dozvola)	42.000	16.076	28
Prihod od ino- projekta	-	6.558	-
Ostali prihodi	-	3.329	74
Prihodi od kamata	10.000	5.235	74

Upoređujući ukupno ostvarene prihode sa planiranim po pojedinim stavkama može se zaključiti da je ostvareni prihod od rutnih naknada za 4% veći od planiranog za 2017. godinu, prihodi od terminalnih naknada za 4% manji od planiranih, dok su prihodi od naknada iz drugih izvora propisanih Zakonom (pregled vazduhoplova, plovidbenost, izdavanje dozvola) za 72 % manji od planiranih, zatim prihodi od kamata koji su za 26% manji od planiranih. Na osnovu predhodno pomenutog proizilazi:

Prihod od rutnih naknada za 2017. godinu doznačen od Eurocontrol-a u iznosu od 3.857.949 eura čini 96% ukupnih prihoda ili 104% ostvarenih u odnosu na planirane. Ovakav procenat naplate ovih prihoda može se smatrati zadovoljavajućim imajući u vidu činjenicu da će se jedan dio ovih prihoda naplatiti u narednoj godini. Treba imati u vidu da se naplata ovih prihoda ostvaruje posebnom dinamikom. Njihova naplata je posebno usporena u prvoj polovini godine, naročito u prva tri meseca. Isto, tako procenat naplate zavisi i od obima ostvarenog saobraćaja kao i od uspešnosti naplate koja ponekad zavisi i od solventnosti avio prevoznika.

Dakle, Agencija je pravni subjekat koji se dominantno finansira iz međunarodnih izvora.

Dugoročno gledajući moraju se stvoriti uslovi da se u strukturi prihoda povećava učešće ostalih zakonom predviđenih prihoda u odnosu na prihode od rutnih naknada.

Prihod od terminalnih naknada u 2017. godini je ostvaren u iznosu od 125.072 eura ili oko 3 % ukupnih prihoda i manji su za 4% od planiranih. Ostvareni prihod od terminalnih naknada odnosi se na 2017. godinu (uključujući i naplaćene prihode iz ranijih godina) i naplaćen je na osnovu zaključenog sporazuma i aneksa sporazuma između Agencije i SMATSA-e doo za 2017. godinu. Takođe, evidentno je da će se jedan dio terminalnih naknada koje je SMATSA doo realizovala u 2017. godini, naplatiti u 2018. godini na osnovu potpisanih odgovarajućih akata između Agencije i SMATSA doo.

Prihod po osnovu dijela naknada koju plaćaju operatori vazduhoplova po toni prevezene robe u civilnom vazdušnom saobraćaj i **prihod po osnovu** dijela naknada koju plaćaju putnici u civilnom vazdušnom saobraćaju u odlasku nijesu ostvareni u toku 2017. godine zbog nepostojanja normativnih akata koji regulišu ove prihode⁴.

⁴ Agencija je, saglasno pravnom osnovu, koji je bio propisan članom 11 stav 5 prethodnog Zakona o vazdušnom saobraćaju („Službeni list CG“, broj 66/08), dana 15. aprila 2011. godine, dostavila Ministarstvu saobraćaja i pomorstva stručne osnove za izradu Pravilnika o utvrđivanju visine i načinu naplate naknade za obavljanje i razvoj djelatnosti Agencije za civilno vazduhoplovstvo (putničke i robne naknade), ali pravilnik nije donešen.

Agencija je ponovo na osnovu člana 13 stav 1 tač. 3 i 4 i stav 9 novog Zakonom o vazdušnom saobraćaju („Službeni list CG“, broj 30/12), dana 24.04.2013. godine, dopisom broj: 01/2-675/1-13 dostavila Ministarstvu saobraćaja i pomorstva stručne osnove za izradu Pravilnika o utvrđivanju visine i načinu naplate naknada u vazdušnom saobraćaju.

Treba napomenuti da su gotovo sve zemlje u regionu propisale i realizovale ovaj način finansiranja vazduhoplovnih vlasti.

Rashodi Agencije za 2017. godinu

Ukupni rashodi Agencije u izvještajnom periodu, iznosili su 3.654.060 eura. Na osnovu sumirano prikazanih podataka u **tabeli 1** (bilans uspjeha) može se zaključiti da su ukupni rashodi za 8 % manji u odnosu na planirane za 2017. godinu. U strukturi rashoda najveće učešće imaju bruto troškovi zaposlenih (bruto zarade i ostala lična primanja zaposlenih sa svim troškovima vezanih za poreze i doprinose na teret poslodavca, ugovori o pružanju usluga, naknade članovima Savjeta, službena putovanja zajedno sa troškom prevoza) u iznosu od 2.114.185 eura ili 58% ukupnih rashoda.

Po strukturi troškova sledeću najvišu bilansnu stavku čine ostali troškovi poslovanja u iznosu od 1.373.872 eura ili 38% ukupnih rashoda. U tim troškovima najveće učešće ostvaruju troškovi za kontribucije u iznosu od 339.604 eura ili 25% ovih troškova i troškovi namijenjeni za traganje i spašavanje u iznosu od 707.000 eura ili 51% ostalih poslovnih rashoda, trošak materijala u iznosu od 49.946 eura čini 1% ukupnih rashoda dok trošak amortizacije u iznosu od 116.057 eura čini 3% ukupnih rashoda za 2017. godinu.

Struktura rashoda po najznačajnijim stavkama prikazana je u **tabeli 4**.

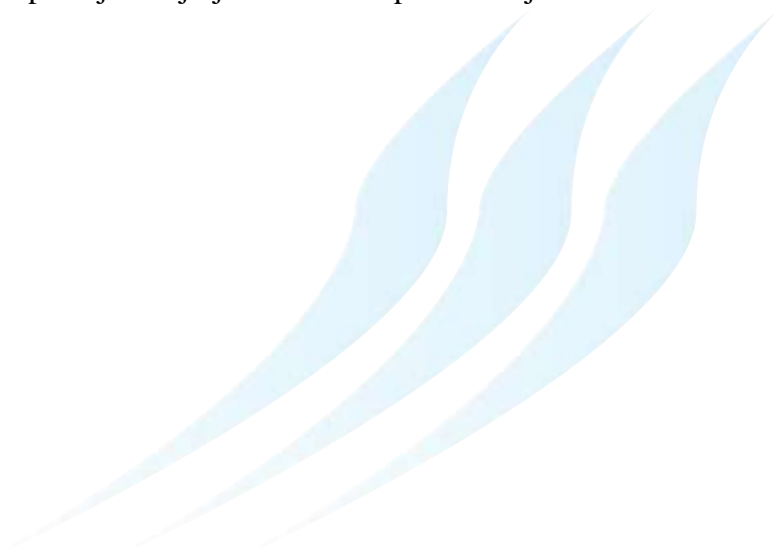

Tabela 4: Ostvareni rashodi u toku 2017. godine

Vrste rashoda	Ostvareno	%
<i>bruto zarade zaposlenih i ostala lična primanja</i> ⁵	1.834.287	50,20
<i>bruto naknade članovima Savjeta</i>	21.151	0,58
<i>troškovi službenih putovanja</i> ⁶ (dnevnice, prevoz, smještaj)	215.492	5,90
<i>troškovi privremenih i povremenih poslova</i>	64.428	1,76
<i>troškovi za članarine međ.org</i> ⁷	339.603	9,29
<i>troškovi za materijal i usluge</i> ⁸	255.553	6,99
<i>troškovi traganja i spašavanja (SAR)</i> ⁹	707.000	19,35
<i>troškovi jednokratnih pomoći i donacija</i> ¹⁰	47.350	1,30
<i>ostala poslovna terećenja</i>	53.139	1,45
<i>Amortizacija</i>	116.057	3,18
<i>Ukupno</i>	3.654.060	100,0

⁵ Bruto zarade zaposlenih i ostala lična primanja (doprinosi iz i na zarade) ostvarene su u iznosu od 1.834.287 eura ili 50,20% ukupnih rashoda Agencije ili oko 5% manje nego što je planirano za 2017. godinu.

⁶ Troškovi službenih putovanja obuhvataju troškove službenih putovanja u zemlji i inostranstvu (prevoz, dnevnice i smještaj), ostvareni su u iznosu od 215.492 eura i manji su za 3% od planiranih za 2017. godinu. Rezultat su velikog broja obavezujućih aktivnosti zaposlenih u međunarodnim vazduhoplovnim stručnim asocijacijama i organizacijama kao i prisustvovanjem stručnim seminarima i specijalističkim obukama. Navedeni troškovi su i rezultat jednog broja neplaniranih aktivnosti u 2017. godini u cilju što boljih priprema za izuzetno značajne posjete međunarodnim vazduhoplovnim organizacijama (posjeta delegacije ACV Federalnim vazduhoplovnim vlastima (FAA) Sjedinjenih Američkih Država u periodu od 29.10. do 3.11.2017. godine). Takođe, članstvo direktora Agencije u Koordinacionom komitetu ECAC-a, povećalo je dodatno broj međunarodnih obaveza.

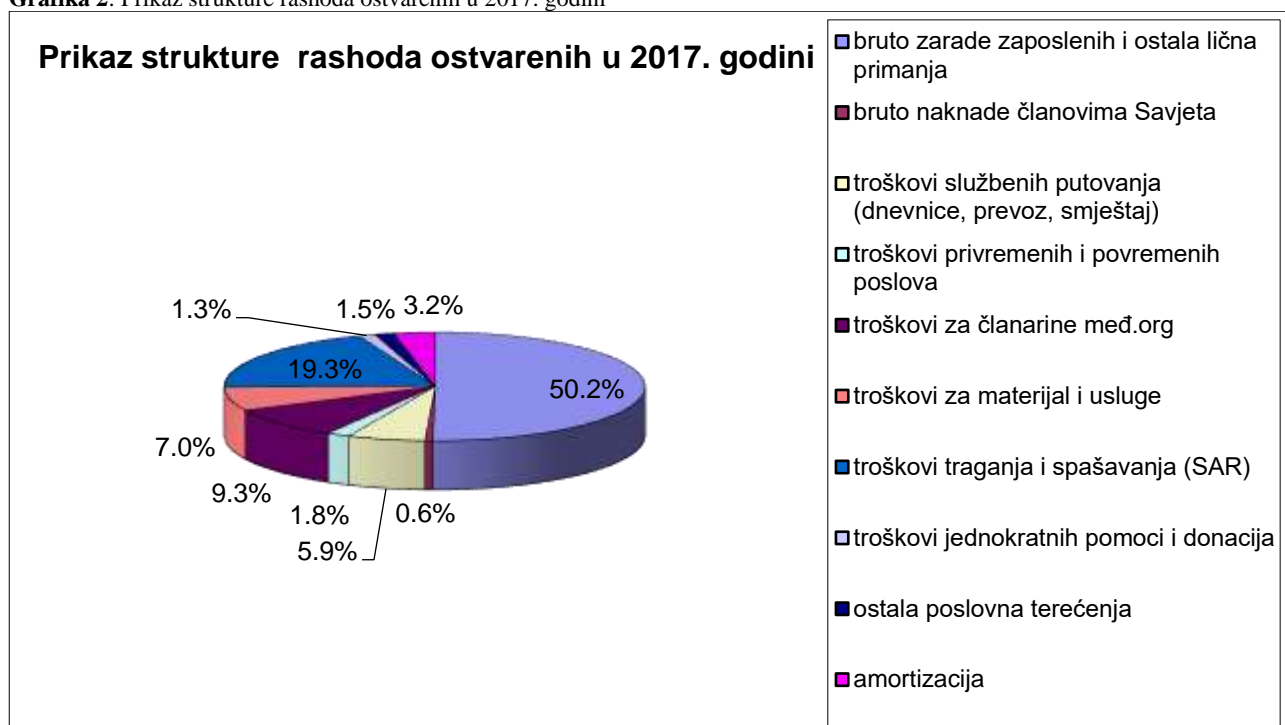
⁷ Troškovi za članarine međ.org. obuhvataju troškove članstva Agencije za civilno vazduhoplovstvo u međunarodnim institucijama to su prije svega kontribucije Eurocontrol-a Brisel, ostvareni su u iznosu od 339.603 eura, što je za 17% manje nego što je planirano za 2017. godinu.

⁸ Troškovi za materijal i usluge obuhvataju troškove kancelarijskog materijala, reklamnog materijala, sitnog inventara, troškove goriva, električne energije i vode, troškove održavanja osnovnih sredstava, troškove reprezentacije, premije osiguranja zaposlenih, proviziju platnog prometa, troškove telefonskih i poštanskih i drugih transportnih usluga, neproizvodne usluge i ostale troškove, odnosno ostala poslovna terećenja. Za navedene potrebe ostvaren je trošak u iznosu od 325.614 eura, što je za 15% manje u odnosu na planirane. U strukturi ovih rashoda značajne uštede imamo kod troškova materijala i to goriva, električne energije, vode i dr. planiranih sa 33.000 eura, a ostvarenih sa 13.300 eura ili 60% manje, kancelarijskog materijala i materijala za održavanje prostorija ACV planiranih sa 47.000 eura, a ostvarenih sa 22.283 eura ili 53% manje od plana, PTT usluga planiranih sa 51.000 eura, a ostvarenih sa 36.853 eura ili 28% manje od plana. Troškovi održavanja osnovnih sredstava su planirani sa 38.500 eura, a ostvareni sa 21.184 eura ili 45% manje u odnosu na planirane, trošak reprezentacije planiran sa 39.000 eura, a ostvaren sa 33.170 eura ili 15% manje od planiranog, dok su troškovi platnog prometa u zemlji i inostranstvu planirani sa 16.000 eura, a ostvareni sa 18.644 eura i veći su za 16% od plana.

⁹ Troškovi za traganje i spašavanje ostvareni su u iznosu od 707.000 eura ili 19% ukupnih rashoda, veći su za 20% u odnosu na planirane troškove SAR-a u iznosu od 588.068 eura za 2017. godinu. Rast ovih troškova je posljedica prije svega opreznosti njihovog planiranja zbog nepotvrđene odluke o usvajanju troškovne baze od strane Eurocontrol-a u momentu izrade finansijskog plana za 2017. godinu i uklapaju se u potpunosti u planiranu troškovnu bazu za ove namjene za 2017. godinu koja je usvojena na organima Eurocontrol-a.

¹⁰ Troškovi jednokratnih pomoći i donacija ostvareni su u iznosu od 47.350 eura ili 2% ukupnih rashoda i manji su za 21% od planiranih za 2017. godinu, sredstva su isplaćivana u skladu sa Upuštvom o procedure razmatranja i odobravanja pomoći i donacija u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo br. 01/2-1900/1-13 od 18.12.2013. godine.

Grafika 2: Prikaz strukture rashoda ostvarenih u 2017. godini

U tabelarnom prikazu dati su ključni pokazatelji poslovanja i njihovo poređenje sa planom:

Tabela 5: Odnos ostvarenih i planiranih rashoda u toku 2017. godine

Vrste rashoda	plan	ostvareno	index
<i>bruto zarade zaposlenih i ostala lična primanja</i>	1.912.700	1.834.287	87
<i>bruto naknade članovima Savjeta</i>	107.500	21.151	27
<i>troškovi službenih putovanja (dnevnice, prevoz, smještaj)</i>	196.700	215.492	87
<i>troškovi privremenih i povremenih poslova</i>	60.000	64.428	87
<i>troškovi za članarine međ.org</i>	408.000	339.603	76
<i>troškovi za materijal i usluge</i>	382.000	255.553	73
<i>Troškovi traganja i spašavanja (SAR)</i>	509.620	707.000	125
<i>ostala poslovna terećenja</i>	50.000	53.139	92
<i>Amortizacija</i>	110.000	116.057	100

Grafika 4: Odnos ostvarenih i planiranih rashoda u toku 2017. godine

Analizom ostvarenih rashoda u odnosu na planirane, evidentno je da je gotovo u svim najvažnijim stavkama, došlo do manjeg ostvarenja rashoda, nego što je to planirano. To pokazuje da je poslovna politika Agencije vodila računa o racionalizaciji svih troškova, sa jasnim trendom domaćinskog upravljanja sredstvima.

Realizacija Plana investicija za 2017. godinu

Plan investicija za 2017. godinu realizovan je u obimu značajno manjem od planiranog.

Realizovana je nabavka računarske opreme za kancelarijsko poslovanje sa firmom ČIKOM DOO Podgorica u ukupnom iznosu od 20.585,47 eura, po partijama i to: Partija I – računarska oprema i periferna računarska oprema u iznosu od 17.158,27 eura po ugovoru br. 08//1838/12-16 od 11.01.2017. godin i Partija II - računarska oprema i periferna računarska oprema u iznosu od 3.427,20 eura po ugovoru br. 08//1838/13-16 od 11.01.2017. godin.

Realizovana je nabavka opreme za sistem tehničke zaštite Agencije, odnosno nabavka agregata za neprekidno napajanje električnom energijom (rezervno elektro-energetsko napajanje) sa pripadajućom opremom i materijalom, koja je neophodna za bezbjedno i neprekidno funkcionisanje sistema tehničke zaštite kao i za funkcionisanje informaciono-komunikacionog sistema Agencije.

Nabavka agregata za neprekidno napajanje električnom energijom realizovana je na osnovu Ugovora o javnoj nabavci, br. 08/1-1945/13-16 od 06.02.2017. godine, zaključenog sa firmom SIMES INŽENJERING DOO Podgorica u iznosu od 54.437,50 eura.

Ostale planirane investicije za 2017. godinu nijesu realizovane, jer se procijenilo da njihovu realizaciju treba odložiti za naredni period iz razloga što se očekuje donošenje podzakonskih akata kojima bi se konkretizovali zakonom utvrđeni prihodi Agencije, kao i da treba napraviti novu procjenu za pojedine vrste investicija. U tom smislu neophodana je i dodatna procjena oko nabavke vozila, a isto tako procijenjeno je da nije racionalno realizovati nabavku skladišnog prostora (koji je bio planiran u iznosu od 100.000 eura), već da, kao što je predviđeno i finansijskim planom za 2018. Godinu, treba ići na kvalitetno drugačiji sistem investicije koji podrazumijeva nabavku i nedostajućeg poslovnog prostora za Agenciju.

Bilans stanja na dan 31.12.2017. godine

Tabela 6: Bilans stanja – BS 2017

red. Br.	Pozicija	Tekuća godina	Prethodna godina
	AKTIVA		
	Stalna imovina	1.260.129	1.304.276
1	Neplaćeni upisani kapital		
2	Nematerijalna imovina	188	281
3	Nekretnine, postrojenja i oprema	1259.941	1.303.995
4	Stalna imovina namijenjena prodaji		
5	Dugoročna potraživanja		
6	Dugoročni finansijski plasmani		
7	Odloženi porezi		
	Obrtna imovina	4.780.044	4.382.758
8	Zalihe		
9	Potraživanja od kupaca	1.159.256	1.070.187
10	Kratkoročni finansijski plasmani	2.800.000	2.800.000
11	Gotovina i gotovinski ekvivalenti	726.256	418.445
12	Unaprijed plaćeni troškovi	94.532	94.126
13	Obračunati nenaplaćeni prihodi		
14	Ostala obrtna imovina		
	Ukupna aktiva	6.040.173	5.687.034
	PASIVA		
	Kapital i reserve	5.927.207	5.555.419
15	Državni capital	3.349.692	3.349.692
16	Emisiona premija		
17	Revalorizaciona rezerva		
18	Ostale reserve		
19	Neraspoređeni dobitak	2.577.515	2.205.727
20	Manjinski interes		
	Dugoročne obaveze		
21	Dugoročne obaveze		
22	Odloženi porezi		
23	Dugoročna rezervisanja		
24	Ostale dugoročne obaveze		
25	Odloženi prihodi		
	Kratkoročne obaveze	112.966	131.615
26	Kratkoročne obaveze iz poslovanja	110.829	129.476
27	Kratkočne finansijske obaveze		
28	Tekući dio dugoročnih kredita		
29	Obaveze za poreze	2.137	2.139
30	Obaveze za dividend		
31	Kratkoročna rezervisanja		
32	Obračunate obaveze		
	Ukupna pasiva	6.040.173	5.687.034

Vrijednost **ukupne aktive**, na bazi bilansa stanja na dan 31.12.2017. godine iznosila je 6.040.173 eura, a sastoji se od:

- materijalne i nematerijalne imovine u iznosu od 1.260.129 eura ili 21 % ukupne aktive;
- obrtna imovina u vrijednosti od 4.780.044 eura ili 79 % ukupne aktive i odnosi se na novčana sredstva u iznosu od 3.526.256 eura ili 73 % obrtne imovine Agencije od navedenog iznosa novčanih sredstva 2.800.000 eura, čine sredstva oročena kod više poslovnih banaka.

Također, iskazana su i potraživanja u iznosu od 1.159.256 eura, rezultat su fakturiranih rutnih naknada od Eurocontrol-a u iznosu od 472.723 eura za 2017. godinu i fakturiranih terminalnih naknada u iznosu od 669.733 eura.

Vrijednost **ukupne pasive na dan 31.12.2017. godine** iznosila je 6.040.173 eura. Kapital Agencije je 5.927.207 eura ili 98% ukupne pasive i obuhvata:

- državni kapital u iznosu od 3.349.692 eura;
- neraspoređeni dobitak u iznosu od 2.577.515 eura.

Ukupne obaveze Agencije za 2017. godinu, prema dobavljačima iznose 112.965 eura i čine ih prevashodno obaveze prema dobavljačima to su računi iz decembra 2017. godine koji su plaćeni u januaru 2018. godine.

Ukupno posmatrano Agencija za civilno vazduhoplovstvo u poslovnoj 2017. godini ostvarila je ukupan prihod u iznosu od 4.014.219 eura, dok su ukupni rashodi iznosili 3.654.060 eura što znači da je ostvarena pozitivna razlika u iznosu od 360.159 eura.

Agencija je ostvarila uštedu jer su rashodi za 8% manji od planiranih, ulažući značajan napor da ne dođe do njihovog prekoračenja, da troškovi budu što manji, što je na kraju dalo i vidljive pozitivne rezultate. Ostvareni višak prihoda nad rashodima u iznosu od 360.159 eura predstavlja značajni iznos sredstava koji ukazuje s jedne strane da je protekla godina u finansijskom smislu, zahvaljujući domaćinski vođenoj poslovnoj politici, izuzetno uspješno završena, a s druge strane da je neophodno formiranje rezervnih sredstava, koje se mogu koristiti za osiguranje prije svega normalnog i nesmetanog rada Agencije, a zatim i za održavanje kontinuiranog nivoa sigurnosti i bezbjednosti vazdušnog saobraćaja. S tim u vezi Savjet Agencije je donio odluku kojom se ostvareni višak prihoda nad rashodima u iznosu od 360.159 eura prenosi u narednu finansijsku godinu.

Prilikom donošenja ovakve odluke prvenstveno se imalo u vidu da se sredstva dobijena od rutnih naknada ne mogu koristiti za bilo koju drugu svrhu, osim za osiguranje najvišeg nivoa sigurnosti u vazduhoplovstvu (Načela za uspostavljanje troškovne baze za rutne naknade i za obračunavanje jediinice rutne naknade – En Route Unit Rate). Po pravilima i standardima Eurocontrola prihodi rutnih naknada ne smiju se koristiti za finansiranje komercijalnih aktivnosti pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi niti za finansiranje državnog budžeta.

Isto tako, njihova naplata kao osnovnih prihoda Agencije je posebno usporena u prvoj polovini godine, naročito u I kvartalu kada su ti prilivi gotovo neznatni (u posljednjih nekoliko godina prosječno iznose oko 100.000 eura ili 4 % od predviđenih).

Konkretno za period od 01.01.-01.03.2018. godine na ime prihoda od Eurocontrol-a Agenciji je za 2018. godinu uplaćeno oko 2.659 eura. U odnosu na planirani prihod po osnovu rutnih naknada od Eurocontrol-a u iznosu od 3.906.415 eura, to čini svega 0.1% od planiranih prihoda za 2018. godinu.

To govori da je prvi kvartal veoma nestabilan sa aspekta ostvarivanja prihoda, a da se normalizacija ove vrste prihoda po pravilu očekuje i ostvaruje tek od polovine tekuće godine, što je važan razlog za formiranje rezervnih sredstava i prenošenje sredstava u narednu godinu, koja će se koristiti za osiguranje nesmetanog rada Agencije i realizaciju finansijskog plana, a samim tim i za obezbjeđivanje kontinuiranog nivoa bezbjednosti i sigurnosti vazdušnog saobraćaja u Crnoj Gori.

1.3 Finansijski plan za 2018. godinu

Na osnovu planiranih prihoda i rashoda Agencije za 2018. godinu Vlada je usvojila **Finansijski plan za 2018. godinu** na 7. sjednici održanoj 18.12.2017. godine. Finansijskim planom predviđen je ukupan prihod u iznosu od 4.148.415 eura i ukupni rashodi u iznosu od 4.148.415 eura. Planirani prihodi Agencije će se ostvariti kroz izvore finansiranja utvrđene članom 13 stav 1 Zakona o vazdušnom saobraćaju ("Službeni list CG", broj 30/12 i 30/17), kojim je propisano da se sredstva za rad Agencije obezbjeđuju iz:

- 1) naknada za izdavanje licenci, certifikata, uvjerenja, potvrda, dozvola i godišnjih naknada, u skladu sa ovim zakonom
- 2) dijela rutne i terminalne naknade iz člana 112 stav 5 ovog zakona;
- 3) dijela naknade koju plaćaju vazdušni prevoznici po toni prevezenog tereta u civilnom vazdušnom saobraćaju;
- 4) dijela naknade koju plaćaju putnici u civilnom vazdušnom saobraćaju u odlasku;
- 5) drugih izvora u skladu sa zakonom.

dok su planirani rashod utvrđeni na osnovu ostvarenih rashoda u tekućoj godini kao i realno očekivanih rashoda u 2017. godini. Realno očekivani rashodi su po pojedinim stavkama uvećani u odnosu na prethodnu godinu, zbog planiranog broja novih izvršilaca, kao i povećanog obima zakonskih nadležnosti Agencije:

- 1) Bruto zarade zaposlenih;
- 2) Ostala primanja i naknade;
- 3) Službena putovanja;
- 4) Rashodi za energiju
- 5) Rashodi za materijal i usluge;
- 6) Troškovi održavanja osnovnih sredstava;
- 7) Ostali poslovni rashodi;
- 8) Amortizacija;

1.4 Revizija finansijskih izvještaja Agencije za 2017. godinu

Članom 13 stav 7 Zakona o vazdušnom saobraćaju („Službeni list CG” broj 30/12 i 30/17) je propisano da svi obračuni prihoda i rashoda Agencije podliježu godišnjoj reviziji od strane nezavisnog ovlašćenog revizora, kojeg imenuje Vlada Crne Gore, u skladu sa zakonom kojim su uređene javne nabavke. Reviziju finansijskih iskaza Agencije za 2017.godinu je izvršila revizorska kuća "EUROREV" DOO Podgorica, izabrana po postupku propisanom Zakonom o javnim nabavkama. Izbor nezavisnog revizora potvrdila je Vlada zaključkom broj 07-2309 od 4. maja 2018. godine.

Revizor je podnio *Izveštaj o izvršenoj reviziji finansijskih iskaza za 2017. godinu*¹¹ i dao mišljenje u kojem je navedeno da „ **finansijski izvještaji istinito i objektivno po svim materijalno značajnim pitanjima prikazuju finansijski položaj Agencije za civilno vazduhoplovstvo, Podgorica na dan 31. decembar 2017. godine, kao i rezultate poslovanja, promjene na neto imovini (kapitalu) i tokove gotovine za godinu koja je završena na taj dan, u skladu sa računovodstvenim standardima i propisima koji se primjenjuju u Crnoj Gori** ”

¹¹ Izveštaj revizora je sastavni dio Finansijskog izvještaja Agencije za civilno vazduhoplovstvo za 2017.godinu.

Zaključci:

1. Agencija za civilno vazduhoplovstvo je ostvarila izuzetno pozitivan finansijski rezultat u 2017. godini u iznosu od 360.159 eura, ostvarivši značajne uštede u rashodima. Na taj način ova sredstva (višak prihoda nad rashodima) će biti upotrijebljena za dalje unapređenje rada Agencije i sigurnosti i bezbjednosti vazdušnog saobraćaja u Crnoj Gori.
Navedene finansijske rezultate prate i veoma dobri rezultati rada Agencije za civilno vazduhoplovstvo navedeni u Izvještaju o radu, koji su doprinijeli povećanju stepena sigurnosti i bezbjednosti vazdušnog saobraćaja u Crnoj Gori, što je prepoznato od strane Evropske unije i međunarodnih vazduhoplovnih organizacija.
2. Finansijski izvještaj Agencije za civilno vazduhoplovstvo za 2017. godinu prikazuje realno i objektivno finansijsko stanje i rezultate poslovanja i zasnovan je na finansijskim iskazima koji su urađeni u skladu sa računovodstvenim standardima i važećim propisima, što je potvrđeno i u mišljenju nezavisnog revizora.
3. Imajući u vidu specifičnost i jedinstvenost u finansiranju Agencije, nužno je da svi nadležni organi vode računa o održavanju finansijske stabilnosti Agencije, čime će se omogućiti zadržavanje postojećeg i zapošljavanje novog stručnog kadra iz oblasti vazduhoplovstva, što je od bitnog uticaja na sigurnost i bezbjednost vazdušnog saobraćaja u Crnoj Gori. U tom smislu potpuno su adekvatna, afirmativna i veoma važna postojeća zakonska rješenja o pravnom statusu i finansiranju Agencije, kao i zakonska rješenja kojima se Agencija izuzima iz mjere ograničenja zarada u javnom sektoru. Takođe, sredstva koja se prihoduju iz međunarodnih izvora moraju se koristiti u skladu sa važećim pravilima Eurocontrola.
4. U cilju jačanja finansijske stabilnosti i finansijske nezavisnosti Agencije neophodno je da nadležno ministarstvo usvoji odgovarajuće akte o finansiranju Agencije, u skladu sa Zakonom o vazdušnom saobraćaju.

1. Odluka Savjeta o utvrđivanju predloga Finansijskog izvještaja Agencije za civilno vazduhoplovstvo za 2017. godinu sa Izvještajem nezavisnog revizora o izvršenoj revizije finansijskih iskaza za 2017. godinu.
2. Izvještaj nezavisnog revizora za 2017. godinu.

